

جوړى پياوان له تهرزوى ئافره تاندا

وهرگيړانى : م / ابوبكر احمد

له بلكو كر او وه كلنر

مائپهري بههشت

www.ba8.org

islam_kurd_ba8@yahoo.com

07701517378

عيراق - كوردستان - كه لار

هه ميشه له گه لمان بن بو بهر هه هه نو هه

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله وصحبه ومن والاه، أما بعد...

سوپاس و ستایش بۆ خوای په‌روه‌ردگار که تهمه‌نی دریژ کردم و ئەم جارەش به خوینه‌رانی خوشه‌ویست گه‌یشتمه‌وه، به‌و ئومیده‌ی که بتوانم بابه‌تیک باس بکه‌م سودو که‌لکی هه‌بیته بۆ هه‌موو لایه‌کمان (إِنْ شَاءَ اللَّهُ).
دایکی باوه‌رداران خاتوو عائیشه (خوای لێ پازسی بیته) ده‌دوویتو پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ گۆی ده‌گریت .
ئیهمای (بوخاری) (په‌حمه‌تس خوای لێ بیته) بابیکی داناوه به‌ناوی (باب حُسْنِ الْمُعَاشِرَةِ مَعَ الْأَهْلِ) واته:
 په‌فتارو هه‌لسوکه‌وتی جوان له‌گه‌ل خیزاندا .

مروقی باوه‌ردار ده‌بیته هه‌لسوکه‌وت و په‌فتاری چۆن بیته له‌گه‌ل خیزان و منداله‌کانیدا، وه چۆن مامه‌له‌و ووتوو ویز له‌گه‌ل خیزانی ده‌کات، پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ له‌گه‌ل ئەو هه‌موو سه‌ر قالی و ئیش و کاره‌ی که له‌سه‌ریته‌ی به‌وه‌ی که پیویسته په‌یامی خوای گه‌وره به‌خه‌لکی بگه‌ینیت، هه‌روه‌ها ئایین بۆ خه‌لکی پوون بکاته‌وه، له‌گه‌ل ئەوه‌شدا ئاماده‌یی تیدایه که کاتی خۆی ته‌رخان بکات بۆ گۆی گرتن له‌خیزانی به‌پیزی، ئەمیش هه‌مووی ئەوه ده‌گه‌ینیت که به‌نده‌یه‌کی نه‌رم و نیان و له‌سه‌رخۆو په‌وشت جوان و پایه‌به‌رز، وه خوای په‌روه‌ردگاریش ده‌باره‌ی ده‌فه‌رموویت: ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ [القلم].

واته: به‌راستی ئە‌ی موحه‌مه‌د ﷺ تۆ له‌سه‌رخوو په‌وشتیکی زۆرگه‌وره‌و به‌رزو پیروزی بۆ وینه‌ی، هه‌روه‌ها له‌ئایه‌تیکێ ترد په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموویت: ﴿فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَئِن لَّهُمْ لَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ﴾ [آل عمران].

واته: به‌هۆی به‌زه‌یی و میهره‌بانی خوای گه‌وره‌وه‌یه که تۆ نه‌رم و هیمن بوویته له‌گه‌لیاندا، خو ئە‌گه‌ر که‌سیکی توو په‌و قسه‌په‌ق و بۆ به‌زه‌یی بوویتایه، ئە‌وا که‌س له‌ده‌ورت نه‌ده‌ماو هه‌موویان بلاوه‌یان ده‌کرد .

باوه‌رداری خوشه‌ویست: دایکی باوه‌رداران خاتوو عائیشه (خوای لێ پازسی بیته) وه‌کو ئافره‌تیکێ زیره‌ک و تهمه‌ن مندال زۆر جار نمونه‌ی ئافره‌تان و پیاوانی پیش ئیسلام (سه‌رده‌می جاهیلی) بۆ پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ هیناوه‌ته‌وه، به‌بۆ ئە‌وه‌ی که پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ هیچ دل‌گران بوو بیته، به‌لکو گۆی بۆ گرتوووه و قسه‌کانیشی په‌سه‌ند کردوو، دایکی باوه‌رداران خاتوو عائیشه (خوای لێ پازسی بیته) ده‌فه‌رموویت: ئە‌م به‌سه‌ره‌اته‌م بۆ پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ گپرایه‌وه، ئە‌وه‌یش فه‌رمووده‌که‌ی (أُمَّ زَرْع) ئە‌م فه‌رمووده‌یه چه‌ندین سودو که‌لکو ئامۆژگاری له‌خۆ گرتوووه و سیفه‌تی هه‌ندیک له‌ژنان و پیاوانی تیدایه، هه‌روه‌ها چۆنیتی ژیان به‌سه‌ربردنی ژنو پیاو، وه چۆنیتی مامه‌له‌ کردنیان له‌گه‌ل یه‌کدا... هتد.

له دايكي باوه پدارانه وه خاتوو عائيشه^(۱) (خواس لس رازس بيټ) ده فهرموويت: جاريكيان (۱۱) ئافرهت دانيشتن له گه ل يه كدا، به لئين و پهيمنيان له يه كتری وهرگرت كه وه صفي هاوسه ره كاني خويان بكن بؤ يه كتری و هيچ شتيكيش له يه كتری نه شارنه وه، واته: (۱۱) ئافرهت جه ويان بؤ ره خساو له مال هاتنه دهر و كؤبوونه وه، له راستيدا ههركات ئافرهتان كؤببنه وه، ئەوا زۆربه ي زۆري قسه كانيان له سهر پياوانه، پياوه كهت چي ده كات؟! هه لسوكهوت و ره وشتي چونه؟! ... هتد، ههروه ها ههركاتيكيكيش پياوان كؤببنه وه، ئەوا زۆربه ي زۆري قسه كانيان له سهر ئيش و كارو كه سابهت و مه عاش هتد ... ، وه ده گونجيت قسه كانيان له سهر ئافرهتانيش بيټ .

ئافرهتي يه كه م: ميړده كه ي به د ره وشت و بي خيره:

ده ليات: (زَوْجِي لَحْمٌ جَمَلٍ غَثٌ) واته: ميړده كه ي من گوشتي ووشتري له روو لاوازه و سيسه، (عَلَى رَأْسِ جَبَلٍ وَعَرٍ) له سهر لوتكه ي شاخيكی سهخت و گرانه، (لَا سَهْلٌ فَيُرْتَقَى وَلَا سَمِينٌ فَيُنْتَقَلُ) ئاسان نيه سهركه وتن به سهر ئەو جوړه شاخه دا، ههروه ها ئەوه ندهش قه له و نيه كه بريت، زور به نارچهت پي ده گه ي.

مه بهستي ئەوه يه ميړده كه ي زور ويشك و لوت بهرزو خو به گوره زان و بي خيرو توورپه، وه رهفتاري زور خراپه له مال وه، ئەگه ر بهتووت رازي بكهيت، ئەوا وهك ئەوه وايه كه به سهر شاخيكی سهخت و دژواردا سهر بكهويت، ههروه ها ئەگه ر داواكاريه كت لي هه بيټ، ئەوا ده بيټ زور لي پياړيته وه وه له بهر ده ستيدا بگريت، پاشان داواكاريه كهت بؤ جي به جي ده كات .

ئافرهتي دووه م: ميړده كه ي عه يبي زوره:

ده ليات: (زَوْجِي لَا أَبْتُ خَبْرَهُ) واته: هه والي ميړده كه م ناگيرمه وه و بلاوي ناكه مه وه، (إِنِّي أَخَافُ أَنْ لَا أَذْرَهُ) ده ترسم نه توانم هه موو عه يبه كاني باس بكه م ئەوه نده زوره، واتايه كي تر ده ترسم ته لاقم بدات، (إِنْ أَذْكَرُهُ أَذْكَرُ عُجْرَهُ وَبُجْرَهُ)، خو ئەگه ر باسيشي بكه م، ئەوا ده بيټ باسي گري و ده مار ره قی و وشكه كاني لاشه ي و ناوسكيشي بكه م .

مه بهستي ئەوه يه كه ميړده كه ي به كه لكي ئەوه نايات هه والي بگيرپته وه، چونكه زور تووره و ده مار گيره، وه ئەگه ر هه واليشي بگيرپته وه، ئەوا ده بيټ باسي هه موو خراپه كاني بكات، ئەوه يش ناگريت، چونكه ئەگه ر باسي خراپه كاني بكات زور ده خايه نيټ، ههروه ها ده ترسيټ هه واله كه به ميړده كه ي بگاته وه و دوايي ته لاقی بدات .

ئافرهتي سي يه م: ميړده كه ي گيرو بي ناكايه:

(۱) أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ (۵۱۸۹) وَمُسْلِمٌ (۶۲۵۵).

ده‌لیت: (زَوْجِي الْعَشَقُ) واته: می‌ده‌که‌ی من دریژی قوچی بالا به‌ری گیژه، (إِنْ أَنْطِقُ أُطَلِّقُ) نه‌گه‌ر مه‌والی بگیرمه‌وه‌و باسی بکه‌م ته‌لاق ده‌دریم (وَإِنْ أَسْكُتُ أَعْلَقُ)، وه نه‌گه‌ر بی‌ده‌نگیش بم نه‌وا به‌ه‌لبه‌سترای (مُعَلَّقَةً)، له‌لای ده‌مینمه‌وه .

مه‌به‌ستی نه‌وه‌یه می‌ده‌که‌ی زور به‌د ره‌وشته‌و خراپه، به‌لام نه‌م نافرته می‌ده‌که‌ی خوش ده‌ویت و ده‌یه‌ویت له‌لای بمینته‌وه‌و ژینای له‌گه‌لدا به‌سه‌ر بات و رازی بیت به‌ه‌موو شتیکی، چونکه می‌ده‌که‌ی خوش ده‌ویت، هه‌روه‌ها نه‌م نافرته می‌ده‌که‌ی که‌وتنی ته‌لاقه‌که‌ی به‌ستوه به‌مه‌رجه‌وه، وه‌ک نه‌وه‌ی که به‌خیزانه‌که‌ی بلیت: نه‌گه‌ر بجیت بو فلانه مال یان فلانه کار بکه‌یت، نه‌وا ته‌لاق دراوی، بو‌یه ژینای خوشی تیدا نییه .

نافرته‌ی چواره‌م: می‌ده‌که‌ی بی‌نازاره:

ده‌لیت: (زَوْجِي كَلِيلِ تَهَامَةَ) واته: می‌دی من وه‌ک شه‌وی تیهامه‌یه (شه‌وی تیهامه فینک و خوشه و مام ناوه‌نده)، (لَا حَرٌّ وَلَا قُرٌّ) نه‌ره‌وشتی تونده‌وگه‌رمه وه نه‌ساردیشه، (وَلَا مَخَافَةَ وَلَا سَامَةَ) نه‌لیی ده‌ترسم نه‌ لیشی بیزارو بی‌تاقه‌ت ده‌بم .

مه‌به‌ستی نه‌وه‌یه که می‌ده‌که‌ی ره‌فتارو هه‌لسوکه‌وتی چاک و باشه له‌گه‌لیدا، وه ره‌وشته به‌رزو به‌ریزه، وه‌کو شه‌وی تیهامه‌یه (شه‌وی تیهامه که‌شیکی مام ناوه‌نده نه‌گه‌رمه و نه‌سارده)، هه‌روه‌ها ره‌فتاری توندوتیز نییه و ساردو سریش نییه، واته: ژینایی خوش و به‌خته‌ور به‌یه‌که‌وه به‌سه‌ر ده‌بن، وه یه‌کیان خوش ده‌ویت و له‌یه‌کتری رازین و کیسه‌یان نییه .

نافرته‌ی پینجه‌م: می‌ده‌که‌ی پرسیار له‌خیزانی ناکات:

ده‌لیت: (زَوْجِي إِنْ دَخَلَ فَهَدَى) واته: می‌ده‌که‌ی من نه‌گه‌ر بیته‌وه بو‌مال، وه‌ک پلنگه (حه‌زی له‌خه‌وه)، واتایه‌کی تر زور په‌لاماری خیزانی ده‌دات و باوه‌شی پیدا ده‌کات، (وَإِنْ خَرَجَ أَسَدٌ) وه هه‌ر کاتیکیش بجیتته ده‌روه‌ه ده‌لیی شیره (زور نازاو چاو نه‌ترسه)، (وَلَا يَسْأَلُ عَمَّا عَهِدَ) وه پرسیار له‌خیزانی ناکات سه‌بارته به‌ ئیش وکاری مال .

مه‌به‌ستی نه‌وه‌یه که می‌ده‌که‌ی زور خه‌والوه‌و هه‌زی له‌خه‌وه وه‌کو پلنگه که دیته‌وه بو‌ماله‌وه، وه باوه‌ش به‌خیزانیدا ده‌کات و په‌لاماری ده‌دات، هه‌روه‌ها نازاو به‌جه‌رگیشه له‌ده‌روه‌ه وه‌کو شیر چاو نه‌ترس و نازایه، له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا پرسیار له‌شومه‌کی مال ناکات، بلیت کوا فلانه شتمان یان فلانه شتت چی لیکردو دات به‌کی هتد...

نافرته‌ی شه‌شه‌م: می‌ده‌که‌ی زور خورو نه‌وسنه:

ده لیت: (زَوْجِيْ اِنْ اَكَلَ لَفَّ) واته: میړده که ی من نه گهر خواردی لولوی د ه دات، (وَاِنْ شَرِبَ اشْتَفَّ) وه نه گهر بخواته وه چوړی د ه دات و قه تره ناهیلته وه، (وَاِنْ اضْطَجَعَ النَّفَّ) وه نه گهر پال بکه ویت و بکه ویت خو ی لول د ه کات ولیکده نالیت، (وَلَا يُولِجُ الْكَفَّ لِيَعْلَمَ الْبَثَّ) وه د ه ست ناخاته ناو د ه ستم تا کو به ئازارو ئاره زووه کانم بزانیټ .

مه به سټی نه وه یه میړده که ی زور خورو چلیس و نهوسنه، نه گهر خواردن دابرنیت له هه موو جوړکانی د ه خوات، وه نه گهر بخواته وه قه تره ناهیلته وه هه مووی لول د ه کات، خه می که سی نیه وه هه ست به ئازارو ئاره زووه کانی خیزانی ناکا و یاری له گه ل ناکات .

بیگومان نافرته به درنژایی روز مانوو د ه بیت، به وه ی که خه ریگی ناوما ل پاکر د نه وه و خواردن ناماده کردن و خزمه تکر دنی منداله، پیوسته د ه ست خو شی لی بکریټ و قسه ی خو شی له گه لدا بکریټ، بو نه وه ی هه ست به ماندویتی و بیتا قه تی و ئازار نه کات، وه به دلنیا یی نه گهر نم قسه خوشانه له گه ل خیزاندا بکریټ، نهوا نه گهر شاخیکی گواستیته وه هه ست به ئازار ناکات، جا هه ر کات به خیزانټ بلیت: به راستی ماندوو د ه بیت و ئازار د ه کی شی له بهر نیمه، وه خیزانیت به هه مان شیوه به تو بلیت: تو ش ماندوو د ه بیت و ئیش و کارمان بو د ه که ی ت و بزئیوی روزانه مان بو په یدا د ه که ی ت، که نه مه حه قیقه ت و راستیه، نهوا پیاو له گه ل خیزانه که یدا کی شه و د ه مه قالیبان نایټ و ژیا نیکی خو ش به یه که وه به سه ر د ه بن .

نافرته ی هه وه تم: میړده که ی توندو تیژه:

ده لیت: (زَوْجِيْ غَيَايَاْ اَوْ عَيَايَاْ طَبَاَقَاْ) واته: میړده که ی من په زا قورسو نه زانو بی ئاگاو قسه و هرنه گره، (كُلُّ دَاِ لَهْ دَاِ) هه موو د ه ردو ناته واوی تیډا کو بوته وه، (شَجَكِ اَوْ فَلَكَ) له کاتی لی دانداسه بریندار د ه کات و ئیسک د ه شکینیت، (اَوْ جَمَعَ كُلًّا لَكَ) وه یان جاری واهیه هه ردوکیان به جی د ه هینیت .

مه به سټی نه وه یه که هاوسه ره که ی قسه و هرنه گره و تیگه یشتنی نیه و ته نها قسه قسه ی خو یه تی، وه هه رچی عه یب هه یه له ودا کو بوته وه، هه موو د ه ردو نه خوشیه ک له ودا کو بوته وه، هه روه ها زور توندو تیژه، له کاتی لی دانداسه بریندار د ه کات و سه ر د ه شکینیت .

نافرته ی هه شته م: میړده که ی بو ن خو ش و نه رمو نیانه:

ده لیت: (زَوْجِيْ الرِّيحِ رِيْحُ زَرْبٍ) واته: میړدی من بو نی وه کو بو نی زافه رانه (زافه ران: گیایه کی بو ن خو شه)، (وَالْمَسُّ مَسُّ اَرْبٍ) وه نه رمو شله وه کو که رویشک .

مه به سټی نه وه یه میړده که ی که سیکی بو ن خو ش و نه رمو نیانه، هه روه ها له سه رخوو قسه و ه رگره د ه توانیت قسه ی له گه لدا بکه ی ت و قسه ت لی و ه رده گریټ، وه به ریژه و ره وشتی زور جوان و شیرینه، واته: له میړده که ی رازیبه .

نأفرهتی نؤیهه م: میړدهکهی زور بهرینه:

دهلیت: (زَوْجِي رَفِيعُ الْعِمَادِ) واته: میړدی من کؤلهکهی مالهکهی بهرزه، واتیهکی تر: خانهدانو بالا بهرزو شوخو شهنگه، (طَوِيلُ النَّجَادِ) قایشی شمشیرهکهی دریزه و گورهیه، (عَظِيمُ الرَّمَادِ) خؤله میشی کوانوی زوره، چونکه بهردهوام ناگر له مالیدا کراوتهوه له بهر زوری میوان، (قَرِيبُ الْبَيْتِ مِنَ النَّادِي) مالی نزیکه له یانهی قهومهکهی. مه بهستی نؤیهه که میړدهکهی که سیکی دهوله مهنده و خانهدان و میوان پهروهه و زوری حهزی له میوانداریه، هروهه مالهکهی له شوینیکه که زور ناسانه دوزینهوهی، نهکو له جیکهیک بیت که دوزینهوهی مه حال بیت، به لکو نزیکه یانهی کؤبوونهوهی قهومهکهیته (شوین و جیکه کی کؤبوونهوهی قهومهکهی) .

نأفرهتی دهیهه م: میړدهکهی که سیکی خانهدان و میوانداره:

دهلیت: (زَوْجِي مَالِكٌ وَمَا مَالِكٌ) واته: میړدی من سهروهه و سامانداره چ سهروهه و سامانداریک! (مَالِكٌ خَيْرٌ مِنْ ذَلِكَ) سهروهه و سامانداریکه چاکتر له وهی که باس بکریت، (لَهُ اِبِلٌ كَثِيرَاتُ الْمَبَارِكِ) وشتری زوری هیهو له پشتیردا دهیان هیلیتهوه، (قَلِيلَاتُ الْمَسَارِحِ) له وهه ریگیان که مه، (اِذَا سَمِعْنَ صَوْتَ الْمِزْهَرِ اَيَقِنَّ اَنْهِنَّ هُوَ الْاَلِكُ) وه نهگر وشترهکان گویان له دهنگی زورناو ته پل بیت، نهوا ده زانن ده بیت یه کیکیان له ناوچیت . مه بهستی نؤیهه که میړدهکهی که سیکی پایه بهرزه و وشتری زوری هیهو هه موویان نانیریت بو له وهه ریگا، به لکو له مالهوه رایانی گرتوه بو سه برپین، چونکه ده زانیت که میوانی دیت، نه میس حه زده کات وشتریان بو سه برپیت، جا هر کاتیک وشترهکان دهنگی ته پل و زورنا بیستن، نهوا به ته مای زیان نامین و دلینان یه کیکیان له ناو ده چیت .

نأفرهتی یازنه دهیهه م: میړدهکهی که سیکی پایه بهرزو خوشه ویسته:

دهلیت: (زَوْجِي اَبُو زَرَعٍ فَمَا اَبُو زَرَعٍ) .

واته: میړدی من نه بو زهره جا نیوه به لام چ نه بو زهره یکه، (اَنَاسٌ مِنْ حُلِيٍّ اُذُنِي وَمَلَأَ مِنْ شَحْمِ عَضْدِي) هه ردوو گویمی خستبوه له رزه به گواره و نالتون، وه نه وهنده خواردی پیداو مه چه که کانم قهله و بووه، (وَبَجَحْنِي فَبَجَحَتْ اِلَيَّ نَفْسِي) وه نه ونده ریزی لیگرتوم خوشمی دهویت و نازمی کیشاوه خهریکه له خوم بای بیم، (وَجَدَنِي فِي اَهْلِ غَنِيْمَةِ بَشَقٍ) وه منی دوزیهه وه له شوینیک که خاوهنی هندی که مه رو مالات بووین و ژیانمان زور سهخت بوو، (فَجَعَلَنِي فِي اَهْلِ صَهِيْلٍ وَاَطِيْطٍ وَاَدَانِسٍ وَمُنَقٍّ) وه گواستمیه وه بو مالیکی دهوله مهنده، وه منی کردوه به خاوهنی نه سپ و وشتره کیلگه و خهله و خه رمان، (فَعِنْدَهُ اَقُوْلُ فَلَا اَقْبِحُ وَاَرَقُدُ فَاَتَصَبِحُ وَاَشْرَبُ فَاَتَقَحُّحُ) وه له لای هه ر شتی که بلیم رووگرژ ناکات و گویم بو دهگریت، وه هه تاوه کو بهیانی ده خوم، چونکه خزمه تکارمان هه بوو، وه هه تا ده متوانی له جوړه ها شه رابی نایابم ده خوارده وه، (اُمُّ اَبِي زَرَعٍ فَمَا اُمُّ اَبِي زَرَعٍ عُوْمُهَا رَدَا حٌ وَبَيْتُهَا فَسَا حٌ) دیکی نه بو زهره جا نیوه چ

ده‌زانن سه‌بارت به دایکی ئەبو زهرع ؟ جه‌واله‌کانی گه‌وره‌و قورس‌و پپن، وه ماله‌که‌ی به‌ریان‌و فراوانه، (ابنُ اَبی زَرَعٍ فَمَا ابْنُ اَبی زَرَعٍ مَضَجِعُهُ كَمَسَلٍ شَطْبَةٍ وَيُشْبِعُهُ ذِرَاعُ الْجَفْرَةِ) کورپه‌که‌ی ئەبو زهرع جا ئیوه چ ده‌زانن سه‌بارت به کورپه‌که‌ی ئەبو زهرع، شوین‌و جیگه‌ی خه‌وتنی وه‌ک لقی داری خورمای سه‌وزی له‌گه‌لا پروتکراو بوو، که‌م گوشت‌و ناو‌قه‌د باریک ده‌ستی کیژوله‌یه‌ک تیژی ده‌کرد ئەوه‌نده که‌م خور بوو، (بِنْتُ اَبی زَرَعٍ فَمَا بِنْتُ اَبی زَرَعٍ طَوَعُ اَبِيهَا وَطَوَعُ اُمِّهَا وَمِلْءُ كِسَائِهَا وَغَيْظُ جَارَتِهَا) کچه‌که‌ی ئەبو زهرع جا ئیوه چ ده‌زانن سه‌بارت به کچه‌که‌ی ئەبو زهرع، گوپراه‌لی دایک و باو‌کیتی و زور به‌ره‌وشته، قه‌له‌و خرپنه‌و پریبه پو‌شاکه‌که‌ی به‌ریتی، هه‌وی که‌ی رقی لی یه‌تی، چونکه زور جوان‌و به‌ره‌وشته، (جَارِيَةٌ اَبی زَرَعٍ فَمَا جَارِيَةٌ اَبی زَرَعٍ) خیزانی ئەبو زهرع (خیزانی دووه‌می) جا ئیوه چ ده‌زانن سه‌بارت به خیزانی دووه‌می ئەبو زهرع، (لَا تَبْتُ حَدِيثًا تَبِيْتًا) هه‌ر کیشه‌یه‌ک هه‌بیته له‌مالدا به‌هیچ شیوه‌یه‌ک بلاوی ناکاته‌وه‌و نایگپریته‌وه بو خه‌لکی و نایباته‌ ده‌روه، (وَلَا تُنْقِثُ مِيرْتَنَا تَنْقِيْتًا) وه ده‌ست بلاو نییه‌و خوردن به‌ فیرو نادات‌و، ده‌ستی به‌مالی خویه‌وه‌یه‌تی، دزی لی ناکات، (وَلَا تَمْلَأُ بَيْتَنَا تَعْشِيْتًا) وه مالمانی به‌پاک‌و خاوین راده‌گرت، وه‌ک مالی بالنده نه‌بوو پریته له‌گیاو پووش، (خَرَجَ اَبُو زَرَعٍ وَالْاَوْطَابُ تَمْحَضُ) پوژیک ئەبو زهرع ده‌رچوو له‌مال ئەوه‌نده زوو بوو مه‌شکه‌کان ده‌ژهنران، (فَلَقِيَ امْرَأَةً مَعَهَا وَلَدَانِ لَهَا كَالْفَهْدَيْنِ) گه‌یشت به‌ ئافره‌تیک دوو مندالی پی بوو، دوو منداله‌که زور جوان بوون، (يَلْعَبَانِ مِنْ تَحْتِ خَصْرِهَا بِرِمَانَتَيْنِ) دوو منداله‌که یاریان ده‌کرد به دوو هه‌نار، (مه‌به‌ست دوو مه‌مکی ئافره‌ته‌که‌یه منداله‌کان یاریان به‌مه‌که‌کانی دایکی ده‌کردو ده‌یان مژی)، (فَطَلَّقْنِي وَتَكَحَّهَا) جا ئەبو زهرع منی ته‌لا‌قداو ئەوی ماره‌کرد، (فَتَكَحَّتْ بَعْدَهُ رَجُلًا سَرِيًّا) وه دوا‌ی ئەو شوم کرد به‌ پیاویکی سه‌خی و ئابرو مه‌ندو ده‌وله‌مه‌ند، (رَكِبَ سَرِيًّا) سواری ئەسپی نایابی خو‌ش ره‌و ده‌بوو، (وَأَخَذَ خَطِيًّا) وه پمی چاکی هه‌ل ده‌گرت، (وَأَرَا حَ عَلِيٍّ نَعْمًا ثَرِيًّا) وه مال‌و سه‌روه‌ت و ئازله‌لی زوری پیدام، (وَأَعْطَانِي مِنْ كُلِّ رَائِحَةٍ زَوْجًا) وه له‌ هه‌موو ئازله‌لیکی سه‌ربرین دووانی پیدابووم، (قَالَ كَلِيٍّ اَمْ زَرَعٍ وَمِيرِي اَهْلِكَ) پی ده‌ووتم: ئەه‌ی دایکی زهرع لییان بخوو بو خزم و ناسیاره‌کانیشتی بنیره، (فَلَوْ جَمَعْتُ كُلَّ شَيْءٍ اَعْطَانِي مَا بَلَغَ اصْغَرَ اَنِيةِ اَبی زَرَعٍ) وه ئەگه‌ر هه‌موو ئەو شتانه‌ی که پی داوم کوی بکه‌مه‌وه، ئەوا له‌لای من ناگات به‌ جامو‌لکه بچوکیکی ئەبو زهرع .

له‌ دایکی باوه‌رداران‌وه خاتوو عایشه (خواس لهن رازهن بیته) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ پیی فه‌رمووم: (كُنْتُ لَكَ كَأَبِي زَرَعٍ لَأَمْ زَرَعٍ) واته: من بو تو وه‌کو ئەبو زهرع وام بو دایکی زهرع، (اِلَّا اَنَّ اَبَا زَرَعٍ طَلَّقَ، وَاَنَا لَا اَطْلُقُ) جگه له‌وه‌ی که ئەبو زهرع ته‌لاقی دا، به‌لام من ته‌لاقت ناده‌م .

سودو ناموژگار يسه کاني نه م چيروک و به سه رها ته :

(۱) که می و وفا له لای نافرستان: ژماره ی نه و نافرستانه ی که زه می هاوسه ره کانیا ن کرد زیاتره له ژماره ی نه و

نافرستانه ی که مه دحی هاوسه ره کانیا ن کرد، وه پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: « يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ، فَإِنِّي رَأَيْتُكُنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ فَقُلْنَ وَبِمَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: « تَكْثُرْنَ اللَّعْنَ وَتَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ » (۲).

واته: نه ی گروو کومه لی نافرستان خیرو چاکه زور بکن، چونکه من بینتم زورینه تان نه هلی ناگرن، نافرستانه کان ووتیا ن: بوچی زورینه مان نه هلی ناگرن؟ نه ویش فه رمووی: له بهر نه وه ی نه فرست زور ده کن و سوپاسی میرده کانتان ناکه ن و کوفری ژیا نیش ده کن، وه ناشکرایه که له لای زوریک له نافرستان نه گهر هاوسه ره کانیا ن به دریزای سال چاک بیت له گه لیاندا، به لام خراپه یه کی لی ببینن نه و ده لیی هه رگیز چاکه یان لی نه بینوه، بویه وه فا له لای نافرستان که مه، جا نه گهر پیای موسلمان خوی گه وره خیزانیکی چاک و به وه فای پی ببه خشیت، نه و خوشترین ژیا نی دویای ده بیت .

(۲) پیویسته له سه ر نافرستان نه یی پیاهه که ی بیاریژیت: له بهر نه وه ی نافرستانه نه مانته له لای پیاهه پیویسته له سه ر

نافرستانه ی نه یی هاوسه ره که ی بیاریژیت: خوی په روه ردگار مه دحی نه و نافرستانه ده کات که گوپرایه لی

هاوسه ره کانیا ن و نه یییه کانی ده پاریزیت: ﴿قَالَ صَالِحٌ حَتَّىٰ قَبِلْتُمْ حَفِظْتُ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ﴾ (۳۴)

واته: نافرستانه ی ژیرو صالحه هه میسه گوپرایه لی خوی گه وره ن و پاشان گوپرایه لی هاوسه ره کانیا ن، وه نه یی نیوان

خویان و هاوسه ره کانیا ن ده پاریزن، (به تایبه ت نه و نه یییه یانه که خوا ده یه ویت پاریزاو بن)، وه پیغه مبه ری خوا ﷺ

هه ره شه ی توندی له و پیاهه و نافرستانه کردوه که باسی سه ر جیگای خویان بو خه لکی ده گپرنه وه، فه رموویه تی:

(فَإِنَّمَا مِثْلُ ذَلِكَ مِثْلُ الشَّيْطَانِ لَقِيَ شَيْطَانَهُ فِي طَرِيقِ فَعَشِيهَا وَالنَّاسُ يَنْظُرُونَ) (۳).

واته: نمونه ی نه و که سه ی که باسی سه ر جیگای خوی و هاوسه ری بو خه لکی ده گپرنه وه، وه که شه ی تانیکی نیر وایه

که له سه ر ریگایه ک بگات به شه ی تانیکی می، وه نه و کاره ی له گه لدا نه نجام بدات و خه لکیش سه یری بکن.

(۳) زور خواردن پیچه وانه ی سونه ته: بیگومان هه ر که سیک زور بخوات زوریش ناو ده خوات وه زوریش ده خه ویت وه

کارو کرده وه ی زوریشی له ده ست ده چیت، پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: (مَا مَلَأَ آدَمِي وَعَاءٌ شَرًّا مِنْ بَطْنٍ بِحَسْبِ

ابْنِ آدَمَ أَكْلَاتٍ يَقْمَنَ صُلْبُهُ فَإِنْ كَانَ لَا مَحَالَهَ فُتِلَتْ لَطْعَامُهُ وَتِلَتْ لَشْرَابِهِ وَتِلَتْ لِنَفْسِهِ) (۴).

(۱) أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ (۳۰۴).

(۲) صَحِيح: أَخْرَجَهُ أَحْمَدُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ (۲۸۳۵۰)، وَالطَّبْرَانِيُّ فِي الْكَبِيرِ: (۱۹۸۹۱)، وَصَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي: صَحِيحِ الْجَامِعِ الصَّغِيرِ: (۴۰۰۸).

(۴) صَحِيح: أَخْرَجَهُ أَحْمَدُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ: (۱۷۶۴۹)، التِّرْمِذِيُّ فِي السُّنَنِ: (۲۳۸۱)، وَابْنُ مَاجَةَ فِي السُّنَنِ: (۳۳۴۹) وَصَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي: صَحِيحِ

الْجَامِعِ الصَّغِيرِ: (۱۵۷۴).

واته: ئاده میزاد هیچ ده فریکې پر نه کردوه له وورگی خراپتر بیت، به گوډره ی پیویست چهن پاروویه ک به سه بو مروځ که پشتی راگیر بکات نه گه رنا باسی یه کی گه ده ی دابنیت بو خواردن، وه سی یه کی بو خواردنه وه، وه سی یه کی بو هه ناسه ی.

(۴) پیویسته مروځی باوهردار ریز له میوانی بگریت:

پیغه مبهری خوا ﷺ فرموویه تی:

(وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ) (۵).

واته: هرکه سیک باوهرپی به خواو به پوژی دواپی هه یه با ریز له میوانی بگریت.

(۵) له ئایینی پیروزی ئیسلامدا لیډانی توندو تیژ قه ده غه کراوه:

پرسیارکرا له پیغه مبهری خوا ﷺ ده رباره ی مافی خیزان، ئه ویش فرموویه تی: (... وَلَا تَضْرِبِ الْوَجْهَ وَلَا تُقْبِحْ وَلَا تَهْجُرْ إِلَّا فِي الْبَيْتِ) (۶).

واته: نابیت له دهمو چاوو پووی بده ی، وه نابیت قسه ی ناشیرینی پی بلنی، وه نابیت پشتی تی بکه ی، مه گه ر ئه وه ی که سه ر جیگه ی له گه ل نه که ی (ئویش نابیت له ژووریکې تر به ته نها بخوویت).

(۶) ده بیت پیاو به چاکی هه لسوکه وت له گه ل خیزانیدا بکه ن:

پیغه مبهری خوا ﷺ فرموویه تی: (خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي) (۷).

واته: باشترینی باشترینتان ئه وه تانه که له گه ل خیزانه که ی دا ره فتارو هه لسوکه وتی چاک و باشه، وه منیش له هه مووتان زیاتر ره فتارو هه لسوکه وت له گه ل خیزاندا چاک و باشه.

(۷) خوښه ویستی له نیوان ژنو پیاو دا خرا په کان داده پوښیت:

به راستی هه رکه سیک له هه رکه سیک پازی بیت، ئه وا خرا په کانی به چاکه ده بینیت، وه به راستی خوښه ویستی هه موو شتیکی نیوان ژنو پیاو داده پوښیت، له گه ل ئه وه ی که ئه بوو زهرع ژنه که ی ته لاق دا، به لام خیزانه که ی هیشتا مه دحی ده کات و باسی چاکه کانی ده کات، بو یه ده بیوت: ئه گه ر هه موو ئه و شتانه ی که ئه م پیاو هم پیی داوم کو ی بکه مه وه، ئه وا ناگات به جامو لکه بچوکیکی ئه بوو زهرع.

(۸) پیویسته نافرته ی باوهردار هاوسه ری چاک بو خو ی هه لبرئیریت بو ئه وه ی که تاموو چیژ له ژیانی هاوسه ری تی

وه رگریت:

(۱) أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ: (۶۰۱۸).

(۲) صَحِيح: أَخْرَجَهُ أَحْمَدُ فِي الْمُسْنَدِ: (۲۰۵۴۸)، وَأَبِي دَاوُدَ فِي السُّنَنِ: (۲۱۴۲)، وَصَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي: صَحِيحِ الْجَامِعِ الصَّغِيرِ: (۱۷).

(۳) صَحِيح: أَخْرَجَهُ التِّرْمِذِيُّ فِي السُّنَنِ: (۲۸۹۵) وَصَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي: صَحِيحِ الْجَامِعِ: (۳۳۱۴).

بیگومان نه و کیشه و گروگرفتانه‌ی که توشی پیاوان و نافرته‌تان ده‌بیت، هۆکاری سه‌ره‌کی نه‌ویه که په‌له ده‌کهن له‌کاتی هه‌لبژاردنی هاوسه‌ردا، بویه جاری واهیه نافرته به‌هوی ده‌وله‌مندی و شه‌هاده و په‌چه‌له‌که‌وه تیده‌که‌ویت، وه پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی:

(إِذَا خَطَبَ إِلَيْكُمْ أَوْ إِذَا أَتَاكُمْ) مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَرَوْجُوهُ إِلَّا تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةً فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ عَرِيضٌ^(۸) .

واته: نه‌گه‌ریه‌کیک هاته پیشه‌وه بو داخواریینی کچه‌کانتان، له‌دین و په‌وشتی پازی بوون نه‌وا بیده‌نی، نه‌گه‌ر نا نه‌وا فیتنه و ناشوب له‌سه‌ر زه‌وی بلاو ده‌بیته‌وه.

(۹) پیاوو نافرته‌ی باوه‌ردار ده‌بیت خویان بویه‌کتری برازیننه‌وه و بونی خوش له‌ خویان بده‌ن:

یه‌کیک له‌و نافرته‌تانه ده‌لایت: هاوسه‌ره‌که‌م بونی وه‌ک زافه‌رانه (واته بونی زور خوشه)، هاوه‌لی خوشه‌ویست نه‌ه‌سی کوری مالیک (خوای لی پازی بیت)، ده‌فه‌رموویت:

(كَانَ لَهُ سَكَّةٌ يَتَطَيَّبُ مِنْهَا)^(۹) .

واته: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ گولاو پریزینیکی هه‌بوو خوی پی بون خوش ده‌کرد.

وه هاوه‌لی خوشه‌ویست عه‌بدولالی کوری عه‌باس (خوای لی پازی بیت) ده‌فه‌رموویت:

(إِنِّي لِأَتْرَيْنُ لِمِرَاتِي كَمَا تَتْرَيْنُ لِي)^(۱۰) .

واته: من خوم بو خیزانه‌که‌م جوان ده‌که‌م هه‌روه‌ک چون نه‌و خوی بو من جوان ده‌کات.

(۱۰) نابیت پیاوی باوه‌ردار ره‌زیل بیت: له‌ئاینی پیروزی ئیسلامدا هه‌ره‌شه‌ی توند له‌و که‌سانه‌ کراوه‌ که په‌زیلن به‌رامبه‌ر به‌ ژێرده‌سته‌کانیان، پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: (كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يَحْبِسَ عَمَّنْ يَمْلِكُ قُوَّتَهُ)^(۱۱) .

واته: به‌سه‌ بو مروقه‌ تاوان و گونا‌ه‌ که‌ بژیوی نه‌وانه‌ نه‌دات که‌ له‌ ژێر ده‌ستیایه‌تی.

(۱۱) پیویسته‌ مروقی باوه‌ردار خوی پیاویزیت له‌ لوت به‌رزی و خوبه‌گه‌وره‌ زانین:

یه‌کیک له‌و نافرته‌تانه ده‌لایت: هاوسه‌ره‌که‌م پازیکردنی مه‌حاله‌ نه‌ه‌نده‌ لوت به‌رزه، وه‌ هه‌ره‌شه‌ی توند کراوه‌ له‌و که‌سانه‌ی که‌ لوت به‌رزن، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت:

لَا جَرَمَ أَنْ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا يُسْرُبُونَ وَمَا يَعْلَنُونَ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ ﴿۲۳﴾ .

واته: به‌ دلنیا‌یی خوای گه‌وره‌ ده‌زانیت به‌وه‌ی که‌ ده‌یشارنه‌وه‌و به‌وه‌ی که‌ ناشکرای ده‌کهن، به‌راستی خوا خو به‌زل زانی خوش ناویت.

(۸) حَسَن: أَخْرَجَهُ التِّرْمِذِيُّ فِي السُّنَنِ: (۱۰۸۴)، وَابْنُ مَاجَةَ فِي السُّنَنِ: (۱۹۶۷)، وَحَسَنَةُ الشَّيْخِ الْأَلْبَانِيِّ فِي: صَحِيحِ الْجَامِعِ الصَّغِيرِ: (۲۷۰).

(۹) صَحِيح: أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ فِي السُّنَنِ: (۴۱۶۲) وَصَحَّحَهُ الشَّيْخُ الْأَلْبَانِيُّ فِي صَحِيحِ الْجَامِعِ الصَّغِيرِ: (۴۸۳۲).

(۱۰) تَفْسِيرُ الْقُرْطُبِيِّ: (۱۲۳/۳) وَفَقَهُ السُّنَّةِ: (۲۲۰/۲).

(۱۱) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ: (۲۳۵۹).

هروهه پيغه مبهري خوا ﷺ فرمويه تي: (أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ كُلِّ عْتَلٍ جَوَّازٍ مُسْتَكْبِرٍ) (١٢).

واته: ئايا پيٽان رابگه يئم كئ ئەهلي ئاگره؟ هه موو كه سيكي ويشكو دل په قئ شانازي كه رو خو به زل زانو لوت به رزه.

(١٢) ئافره تي چاك و باش ئه وهيه كه له لاي خه ئكي به چاكه باسي هاوسه ره كه ي بكات، وهك (دايكي زهرع).

پيشه و ئيبن و چه جهرى عه سقه لاني (په حمه تي خواي لئ بيت) چهند سودو ئاموژگاريه كي باس كردوو له م فرموده يه دا:

(١) هه لسو كه وتي چاك له گه ل ئافره تاندا، وه گفتوگو له كاروباري ژياندا ئه گه ر ريگرييه كه نه بيت بو ئه و گفتوگو يه .

(٢) هه نديك جار گفتوگو ي خوش، گالته و سوعه بت كردن و قسه ي په و له گه ل خيزاندا، دروسته و هيچي تيدا نيه .

(٣) ئاشكر كردن و ده رخستني خوشه ويستي بو ئافره ت، به شيوه يه كه سه ر نه كيشيت بو له خو بايي بوون .

(٤) قه ده غه كردن و ريگري له فه خرو شانازي به مال و سه روه ت .

(٥) دروسته ئافره تان باسي چاكه ي ميژده كانيان بكن .

(٦) بيرخستنه وه و قسه و گفتوگو كردن سه باره ت به ئوممه تاني پيشين، هه روه ها نمونه هيئانه وه له سهريان، وه بكرين

به سه ر مه شق و چاويان لئ بكرت له كاره چاك و باشه كانياندا .

(٧) ئه م چيروكه ئافره تان هانده دات بو ئه وه ي به وه فا بن به رامبه ر ميژده كانيان، وه به كه م و كورپي ميژده كانيان رازي

بن و سوپاسيان بكن .

(٨) خوشه ويستي راسته قينه عه يب و خراپه داده پووشي، ئه بو زهرع له گه ل ئه وه ي كه خيزانه كه ي ته لاقداو ليئ

جيا بو وه، ريگرييه كه نه بو بو خيزانه كه ي كه باسي چاكه كاني نه كات، به لكو به شيوه يه كي وا باسي ئه بو زهرعي

ده كرد، وهك ئه وه ي هه ر ليئ جيا نه بوو بيته وه .

(٩) هه ركات ئافره تان كو ببينه وه، ئه و زوربه ي زوري قسه كانيان له سه ر پياوانه، پياوه كه ت چي ده كات؟!

هه لسو كه وت و ره وشتي چونه؟! ... هتد، هه روه ها هه ركاتي كيش پياوان كو ببينه وه، ئه و زوربه ي زوري قسه كانيان

له سه ر ئيش و كارو كه سابه ت و مه عاش هتد ... ، وه ده گونجيت قسه كانيان له سه ر ئافره تان يش بيت .

(١٠) دروسته مروق بلت به قوربان ت بم، جا بو گه وره كه ي بيت يان بو خاوه ن عيلم و زانباري، وه يان بو ئه و كه سانه ي

كه خوشي ده وين، له براكاني و ئه وانه ي كه ئاماده نين، به لكو پاداشتيش ده دري ته وه، به مه رجيك مه به ستي ئه و كه سه

پيزو سوژو ميهره باني بيت .

(١١) دروسته وه صفي چاكه ي ئافره تان بو پياوان باس بكرت، به مه رجيك نه ناسراو بن واته ديارى كراو ناسراو نه بن.

(١٢) مهرج نبيه ئه و كه سهى خوى ده چوئييت به يه كيكي تره وه هه موو شته كانى وه كو ئه و بييت, هه روه كو چوون پيغه مبهري ﷺ فه رمووى: من بو تو وه كو ئه بو زهرع وام بو داىكى زهرع, جگه له وهى كه ئه بو زهرع ته لاقى دا, به لام من ته لاقى نادم, وه هه روه ها ئه بو زهرع ده وه له مهنه بو له مال و سه روه ت و خزمه تكارو مندا ل و ... هتد .

(١٣) دروستيى خوچواندن به ئه هلى صالح و چا كه وه له هه موو ئوممه تيكدار, چونكه داىكى زهرع هه والى باوكى زهرعى گيرايه وه, وه پيغه مبهري ﷺ خوى چواند پييه وه له چا كه كانيدا .

ناوى ئافره ته كان:

پيشه وای خوشه ويست الحافظ (أبو بكر الخطيب البغدادي) له په رتووكى: (المبهمات) دا ده فه رمووييت:

نافره تى دووه م ناوى: (عمره بنت عمرو).

نافره تى سن يه م ناوى: (حنى بنت نعب).

نافره تى چواره م ناوى: (مهده بنت ابي مرزومه).

نافره تى پينجه م ناوى: (كبشه).

نافره تى شه شه م ناوى: (هنه).

نافره تى ده وه ته م ناوى: (حنى بنت علقمة).

نافره تى هه شته م ناوى: (بنت اوس بن عبه).

نافره تى ده يه م ناوى: (كبشه بنت الأرقم).

نافره تى يانزه يه م ناوى: (أم زرع بنت أكهل بن ساعد)^(١٣). وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين.

مائپهري به ههشت

www.ba8.org

له دوعاي خير بي به شمان مه كه ن

(١٣) شرح التووي على مسلم: (٤٤٨١/١٩٨/٨).